

Розділ II

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА. КОНСТИТУЦІЙНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 340.15 (477)

Барановський Олександр Віталійович,
аспірант
(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Кривий Ріг)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6853-3896>

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ НА ЕТАПІ РОЗБУДОВИ НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ (ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

У статті проаналізовано причини виникнення, стан, тенденції еволюції економічної злочинності та її вплив на розвиток інституційних перетворень в економіці й соціально-політичній сфері в процесі становлення України як незалежної держави. Досліджено становлення та розвиток нормативно-правової бази та еволюцію організаційно-штатної побудови підрозділів міліції України по боротьбі з економічною злочинністю протягом 90-х рр. ХХ ст. Висвітлено основні завдання, форми та методи діяльності Державної служби боротьби з економічною злочинністю на пріоритетних напрямках протидії злочинності в економічній сфері держави. Узагальнено та систематизовано досвід організаційно-управлінської діяльності МВС України, направленої на посилення ефективності діяльності підрозділів ДСБЕЗ. Визначено основні причини, які не дозволили підрозділам БЕЗ вирішити завдання ефективної протидії злочинним посяганням на економіку держави протягом першого десятиріччя її становлення та розвитку.

Ключові слова: розбудова незалежної держави; економічна злочинність; протидія злочинності; міліція України; Державна служба боротьби з економічною злочинністю; нормативно-правова база; організаційно-штатна побудова.

Постановка проблеми. У нових історичних умовах розбудови незалежної держави одним із найбільш небезпечних чинників дестабілізації та протидії успішному розвитку нових ринкових соціально-економічних відносин став стрімкий ріст злочинності у сфері економіки. За досить короткий час економічна злочинність поширилася майже на всі сфери господарювання, створивши величезний пласт тіньової економіки. У цих умовах одним із пріоритетних завдань міліції незалежної України стала протидія злочинності у сфері економіки.

Враховуючи небезпечність економічної злочинності для України і на сучасному етапі її розвитку, а також рівень науково-теоретичної розробленості всіх аспектів цієї проблеми та потреб практики, історико-правовий аналіз діяльності органів міліції щодо про-

тидії злочинності у сфері економіки є надзвичайно актуальним і заслугове на більш серйозну увагу з боку українських науковців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему впливу економічної злочинності на розвиток інституційних перетворень в економіці та соціально-політичній сфері України та діяльності правоохоронних органів щодо протидії цьому найнебезпечнішому виду злочинності висвітлено в багатьох дослідженнях, зокрема в наукових працях О. М. Бандурки, Ю. В. Бауліна, В. Т. Білоуса, В. І. Борисова, І. М. Даньшина, А. П. Закалюка, Н. О. Гуторової, О. Г. Кальмана, В. В. Коваленка, М. Й. Коржанського, О. М. Костенко, О. М. Литвака, Г. А. Матусовського, В. М. Поповича, А. А. Смирнова, Є. Л. Стрельцова, В. Я. Тація, В. І. Шакуна, В. Ю. Шепітька та інших дослідників.

Однак комплексних історико-правових досліджень діяльності правоохоронних органів за цим напрямом їхньої діяльності майже немає. Водночас сучасні проблеми реформування та діяльності органів Національної поліції потребують наукового аналізу та узагальнення історичного досвіду діяльності органів міліції незалежної України за цим важливим напрямом їх оперативно-службової діяльності.

У зв'язку з цим **метою** статті є дослідження формування та розвитку нормативно-правової бази, удосконалення організаційно-штатної структури підрозділів міліції України щодо боротьби з економічною злочинністю; напрямків, форм і методів їхньої діяльності на пріоритетних напрямках протидії економічній злочинності протягом 90-х рр. ХХ ст., в умовах становлення та розбудови незалежної держави.

Виклад основного матеріалу. Розпочинаючи безпосереднє висвітлення проблеми, зазначимо, що нова історична реальність пов'язана з відтворенням незалежної української держави призвела, поряд з іншими суспільно-політичними процесами, до корінних змін, що почали відбуватися в економічних відносинах, розвитку нових форм господарювання та власності. Крім того, перехід до ринкових відносин створив принципово нову криміногенну ситуацію в економіці. Після набуття незалежності відмічається стрімке зростання економічної злочинності, особливо найбільш небезпечних її проявів. Так, наприклад, за 1992 рік злочинність в економіці порівняно з 1991 роком виросла на 5,8 %, припинено розкрадання у великих і особливо великих розмірах на 7,4 %, порушень правил щодо валютних операцій стало на 63,8 % більше. Значно збільшилася кількість осіб, що притягувались до відповідальності за незаконну торговельну діяльність, постійно зростала кількість викритих хабарників.

За досить короткий час економічна злочинність поширилася майже на всі сфери господарювання, створивши величезний пласт тіньової економіки. До того ж необхідно відзначити, що після розпаду СРСР у 1991 році адміністративний контроль фактично зник, а різноманітні форми економічного контролю (фінансовий, валютний, податковий, митний) почали з'являтися в Україні лише у 1995 році [1, с. 103].

Отже, саме правоохоронні органи стали дієвим інструментом поновлення державного контролю за станом та правовим регулюванням ринкових соціально-економічних відносин. У цих умовах одним із пріоритетних завдань міліції незалежної України стала протидія злочинності у сфері економіки.

Це завдання було покладено на сформований у вересні 1991 року в системі МВС підрозділ, який отримав назву «Управління по захисту економіки від злочинних посягань МВС України» [2]. Новостворена служба захисту економіки від злочинних посягань (ЗЕЗП), стала правонаслідувачем створеної ще за радянських часів наказом НКВС СРСР від 16 березня 1937 р. № 00118 служби боротьби з розкраданнями соціалістичної власності, основним завданням якої була боротьба з корисливими злочинами економічної спрямованості. Працівники цієї служби виконували завдання по боротьбі з розкраданнями соціалістичної власності та спекуляцією майже до кінця вісімдесятих років.

У подальшому, в умовах динамічних змін, що почали відбуватися в економічних відносинах, розвитком нових форм господарювання та власності, стрімкого поширення

нових видів економічної злочинності, виникла нагальна потреба в зміні статусу зазначеної служби, відведення їй відповідного місця в системі органів державної виконавчої влади та нових повноважень, які б забезпечили ефективне і своєчасне викриття зазначеної категорії злочинів.

Передумовою створення нової служби стали вимоги Постанови Верховної Ради України від 26 січня 1993 року «Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань і правопорядку і заходи щодо посилення боротьби із злочинністю» щодо удосконалення структури правоохоронних органів, насамперед підрозділів слідства, кримінального розшуку та захисту економіки [3].

На реалізацію вимог зазначеної вище постанови колегія МВС України ухвалює рішення щодо порушення клопотання перед КМУ про створення на базі служби захисту економіки від посягань МВС України Державної служби боротьби з економічною злочинністю [4, арк. 78]. Отже, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 5 липня 1993 року, на базі служби захисту економіки від злочинних посягань Міністерства внутрішніх справ було створено Державну службу боротьби з економічною злочинністю (ДСБЕЗ), яка стала складовою частиною кримінальної міліції системи МВС України [5]. У складі МВС було сформовано Головне управління ДСБЕЗ МВС України та створено його організаційно-штатну структуру в регіонах країни.

Зміни у вітчизняному законодавстві, необхідність протидії новим видам економічної злочинності зумовлювали необхідність постійного корегування завдань та удосконалення організаційно-штатної структури новоствореної міліцейської служби. Так, наприклад, у 1997 році у ДСБЕЗ з'явилася функція боротьби з нецільовим використанням бюджетних коштів, злочинами на фондовому ринку, посяганнями на інтелектуальну власність. Надалі у 2001 році у структурі Головного управління було створено Управління оперативних розробок, підрозділи боротьби з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та високих технологій, у бюджетній сфері, боротьби з хабарництвом [6].

У подальшому структура ДСБЕЗ, відповідно до постанов КМУ № 69 від 31.01.2001, № 1759 від 16.11.2002, № 291 від 07.04.2010, теж зазнавала певних організаційно-штатних змін. Так, у березні 2002 року Головне управління було реорганізовано в Департамент ДСБЕЗ МВС України, на який було покладено безпосереднє керівництво діяльністю підрозділів ДСБЕЗ у країні. Департамент ДСБЕЗ знаходився у прямому підпорядкуванні Міністра внутрішніх справ України. Водночас територіальні підрозділи служби залишились у безпосередньому підпорядкуванні керівників відповідних ОВС.

Відповідно до затвердженого зазначеною вище постановою КМУ від 5 липня 1993 року Положення про Державну службу боротьби з економічною злочинністю, її головними завданнями стали: своєчасне припинення злочинів у галузі економіки та запобігання їм; аналіз і прогнозування криміногенних процесів в економіці та своєчасне інформування про них органів виконавчої влади; виявлення та припинення фактів порушення прав інтелектуальної власності; виявлення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень у галузі економіки, та вжиття заходів до їх усунення [7].

Необхідно зазначити, що з перших днів своєї діяльності ДСБЕЗ МВС України вела цілеспрямовану боротьбу зі злочинами в галузі економіки, яка на той час зазнала корінної трансформації. Основними характеристиками цього трансформаційного процесу були: загальна криза економіки; перерозподіл доходів і власності на користь тіньових структур і окремих громадян, які стали на шлях незаконного збагачення; зростання кількості розкрадань державної та суспільної власності, розбійних нападів, грабежів, крадіжок особистого майна, порушень правил торгівлі; хабарництво, недовіра новоприйнятих нормативно-правових актів у сфері захисту економічних інтересів громадян.

На засіданні розширеної колегії МВС України від 19 лютого 1992 року зазначалося, що злочинні формування в багатьох обласних центрах і великих містах фактично взяли під контроль ситуацію на речових і продовольчих ринках, насильницьким шляхом встановлюва-

ли та підтримували високі ціни на промислові товари та продукцію сільгоспвиробництва, штучно створювали дефіцит товарної маси. Особливо гостра ситуація склалася в 1992–1993 рр. на ринках міст Києва, Одеси, Дніпропетровська, Харкова, Донецька, Запоріжжя, Луганська [8].

Подальший розвиток ринкових відносин викликав значне зростання злочинності в економічній сфері. У переліку нових видів економічної злочинності, які виникли в час трансформаційних перетворень в економіці держави – махінації з матеріалами, сировиною, обладнанням, готовою продукцією через діючі і фіктивно створені кооперативи, малі і спільні підприємства.

У відповідь на посилення кримінального тиску на економіку держави керівництво МВС України вжило низку організаційних і практичних заходів, направлених на кадрове та технічне зміцнення підрозділів, які вели боротьбу з економічною злочинністю, що, зі свого боку, суттєво позначилося на результатах їхньої діяльності. Вже протягом першого року своєї діяльності новостворена служба довела необхідність і своєчасність свого створення. У складній оперативній обстановці підрозділами ДСБЕЗ у 1993 році на 11,9 % більше викрито злочинів у сфері економіки. Виявлено 1336 фактів хабарництва (+ 35,2 %), 9437 розкрадань державного та колективного майна шляхом привласнення (+ 4,9 %), 4394 спекуляції (+ 48,9 %), 1592 незаконної торгівельної діяльності (+ 224,8 %) та 1219 незаконних операцій з валютними цінностями (+ 112 %). На 39,6 % більше направлено до судів кримінальних справ про економічні злочини. Економічний ефект від діяльності Державної служби БЕЗ за 1993 рік склав 341,4 млрд. карбованців [9, арк. 58].

Однак, незважаючи на вжиті правоохоронними органами заходи, криміногенна ситуація в економіці держави у другій половині 90-х рр. продовжувала погіршуватися. Найбільш криміналізованою в цей час стала фінансово-банківська сфера, у якій домінувала тенденція до зростання кількості протиправних діянь, пов'язаних із вилученням значних коштів, і присвоєння їх злочинними елементами. Підтвердженням цього факту є цифри порівняльної статистики 1995–1998 рр. Так, наприклад, у банківських установах в 1997 р. органами міліції було викрито 4 687 злочинів (збільшення у порівнянні з 1996 р. вдвічі) [10, с. 10]. До того ж, якщо в 1995 р. у фінансово-кредитній системі було виявлено 362 злочини, з яких 92 вчинені організованими злочинними групами, то в 1996 р., відповідно, – 3721 і 244, у 1997 р. – 6227 і 361, а в 1998 р. – 8539 і 750 [11, с. 9].

Подальший розвиток державотворчих процесів супроводжувався прогресуючим зростанням злочинності в банківській сфері, що певною мірою було зумовлено постійним зростанням кількості банківських установ. Так, наприклад, на початку 1999 року в Україні функціонувало приблизно 230 банків і понад 2000 філій. Водночас виникають нові види злочинів у цій сфері, серед яких зловживання службовим становищем, шахрайство позичальників із фінансовими ресурсами, у тому числі у змові з посадовими особами банків, службовий підлог, розкрадання коштів та майна. Також об'єктом злочинних посягань стали кредитні ресурси та фонди, майно, що знаходиться в заставі та майно самих банків.

Крім того, зростає злочинність і в інших сферах економіки країни. Так, протягом 1995 року кількість виявлених працівниками міліції України злочинів зросла у зовнішньоекономічній сфері – на 44,3 % (з 1245 до 1796), у сфері приватизації – на 22,1 % (з 2023 до 2471 злочинів) [12, арк. 92].

Ще одним із важливих напрямків діяльності підрозділів ДСБЕЗ стала протидія намаганням злочинного світу зробити банківську систему центральною ланкою в технологічному ланцюзі «відмивання» коштів, отриманих злочинним шляхом. До того ж у середині 90-х рр. нечуваного розмаху набула кримінальна діяльність різного роду трастових компаній, довірчих товариств, недержавних пенсійних фондів та інших організацій, що залучали кошти громадян. Від їхньої діяльності постраждало близько 1,7 млн. вкладників, яким завдано збитків на 155,5 млн. грн., майже 25 млн. доларів США, понад 350 тис. німецьких марок [13, с. 234]. Необхідно зазначити, що від дій кримінальних шахраїв постраждали найменш

соціально захищені громадяни – пенсіонери, безробітні, малозабезпечені, які довірили злочинцям свої невеликі заощадження, сподіваючись отримати обіцяні ним надвеликі відсотки.

Здійснені керівництвом МВС управлінські й організаційні заходи дозволили стабілізувати ситуацію на цьому напрямі діяльності. Так, якщо органами ДСБЕЗ разом зі слідчими підрозділами в 1995 році було розслідувано понад 100 кримінальних справ цієї категорії та до кримінальної відповідальності було притягнуто 83 посадові особи, то у 1997 році слідчими органами розслідувалось вже 131 кримінальна справа зазначеної категорії [14, с. 94].

Наступний важливий напрямок, на якому зосередили увагу підрозділи міліції по боротьбі з економічною злочинністю, – протидія злочинним приховуванням коштів від оподаткування. З набуттям незалежності ця проблема стала однією з найважливіших з погляду забезпечення ефективного розвитку економіки, наповнення державної скарбниці, розв'язання важливих соціальних проблем.

Підрозділи ДСБЕЗ при організації діяльності на даному напрямку встановили належну взаємодію з підрозділами Державної податкової адміністрації передусім шляхом проведення спільних операцій у протидії цьому виду злочинної діяльності. Так, наприклад, у 1997 р. було проведено 12 тис. таких спільних операцій, за результатами яких державі повернуто майже 10 млн. грн., передано для реалізації товарно-матеріальних цінностей на суму 29 млн. грн. [13, с. 255].

Одночасно діяльність підрозділів ДСБЕЗ в регіонах країни у другій половині 90-х рр. залишалася малоефективною. Підтвердженням цього є підсумки її роботи за 1996 рік, які знайшли своє відображення в наказі МВС України від 12 січня 1997 року. Так, наприклад, питома вага виявлених у 1996 році тяжких злочинів в економічній сфері, склала тільки близько 30 %, а злочинів, вчинених групою осіб – лише 11 %, розкрадань у великих та особливо великих розмірах – 9,5 %. Зазначені показники підтверджували орієнтацію більшості підрозділів ДСБЕЗ УМВС на валові показники в роботі, які на захист економічних інтересів держави суттєво не впливали [15, арк. 2].

Отже, починаючи з 1997 р., керівництво служби взяло курс на організацію діяльності оперативних підрозділів у напрямку викриття найбільш небезпечних злочинів, великомасштабних корисливих зловживань у стратегічно важливих ключових галузях економіки. Як пріоритетні напрямки оперативно-службової діяльності були визначені протидія тяжким корисливим злочинам у зовнішньоекономічній діяльності, паливно-енергетичному комплексі, кредитно-фінансовій і банківській системах, на дієвому супроводженні інвестиційних програм, процесів приватизації, цільовому використанні кредитних, валютних ресурсів, профілактиці розкрадань коштів, виділених на заробітну плату, стипендії, пенсії, на суттєвому посиленні боротьби з хабарництвом і корупцією.

Реалізація зазначених організаційно-управлінських заходів дозволила підвищити ефективність діяльності підрозділів ДСБЕЗ. Підтвердженням цього є цифри міліцейської статистики 1997 року. Так, у визначальних напрямках оперативно-розшукової діяльності у цей період було виявлено майже 15 тис. злочинів (це стосується злочинів економічної спрямованості, злочинів у фінансово-кредитній сфері та банківських установах, паливно-енергетичному комплексі, зовнішньоекономічній діяльності, у сфері приватизації). Забезпечено відшкодування збитків на суму понад 250 млн. грн. За вчинення економічних злочинів було притягнуто до відповідальності 42,3 тис. осіб, з яких кожний десятий – керівник різних ланок, кожний четвертий орудував у групах [13, с. 254].

Важливим напрямком діяльності підрозділів ДСБЕЗ стала протидія злочинам, що вчиняються у сфері приватизації. З розвитком приватизаційних процесів (початком великої приватизації, переходом її на стадію грошової приватизації) пріоритетним завданням служби стало забезпечення прозорості цих процесів. З метою посилення ефективності діяльності керівництвом служби було розроблено та впроваджено в практику нову форму діяльності у боротьбі з економічною злочинністю – Програми оперативного супроводження процесу

приватизації, інвестиційних програм, експорту металів, вугілля, спирту та іншої конкурентоспроможної продукції, виробленої на вітчизняних підприємствах.

Реалізація цих програм дозволила значною мірою зменшити кримінальний тиск на економіку держави. Так, наприклад, у 1997 році порівняно з попереднім роком у сфері приватизації було виявлено вдвічі більше фактів хабарництва, майже втричі – розкрадань у великих та особливо великих розмірах. Було притягнуто до кримінальної відповідальності 149 посадових осіб органів державної влади та управління, які скоїли злочини у процесі роздержавлення власності [13, с. 254]. У наступному 1998 році таких злочинів було викрито вже в 1,6 разів більше, ніж у попередньому. Ця тенденція знайшла продовження і в 1999 році, коли в ході оперативного супроводження процесів приватизації було викрито майже 2,9 тис. злочинів, збитки від яких склали понад 68,2 млн. грн., з яких майже 16 млн. грн. було відшкодовано [14, с. 99].

Однак, незважаючи на ці цифри, ефективність діяльності міліцейських підрозділів залишалася вкрай низькою, особливо за напрямом профілактичної діяльності. Підтвердженням цього є те, що за 1998 рік підрозділами ДСБЕЗ було попереджено 2869 злочинів, або 4,4 % від числа виявлених. Крім того, цього року відмічається спад результативності боротьби з крадіжками (– 8,3 %), приховуванням валютної виручки (– 8,1 %), незаконною торговельною діяльністю (– 41,2 %) та порушенням правил про валютні операції (– 27,7 %) [16, с. 204].

Висновки. Підсумовуючи результати діяльності органів міліції щодо протидії економічній злочинності протягом 90-х рр. минулого сторіччя, коли державотворчі процеси в нашій державі тільки набували свого розвитку, слід зазначити, що неврегульованість питань власності, відсутність контролю щодо законності надходження капіталів, які використовувались у ході приватизації, розбалансування фінансово-кредитної системи, високий ступінь монополізації під час вільного ціноутворення, істотні недоліки в системі оподаткування та інші чинники стимулювали подальше зростання злочинності.

Незважаючи на певні успіхи та позитивні результати на цьому напрямку оперативно-службової діяльності, вирішити завдання ефективної протидії злочинним посяганням на економіку держави підрозділам ДСБЕЗ не вдалося. На нашу думку, основними причинами такого стану справ стало недостатнє законодавче регулювання діяльності служби на загальнодержавному рівні, невідповідність відомчої нормативно-правової бази реаліям криміногенної ситуації в країні, постійні намагання реформувати службу, які мали, непослідовний, декларативний характер. Крім того, заходи протидії злочинним угрупованням у сфері економіки за своїм змістом і напрямками були морально застарілими і малоефективними через бюрократичність і невідповідність реаліям соціально-економічних відносин у державі, правової системи щодо доцільності та оперативності їх застосування. До цього ж аналіз статистики діяльності органів міліції в напрямку боротьби з економічними злочинами протягом досліджуваного періоду дозволяє зробити висновок, що часто кількісних показників розкриття правоохоронці досягали за рахунок статистики незначних злочинів.

Історико-правовий аналіз, виважена оцінка та узагальнення досвіду діяльності ДСБЕЗ МВС України допомагає визначити подальші шляхи та засоби протистояння кримінальній експансії, подолання злочинного тиску на сферу економіки, напрацювати подальшу стратегію діяльності підрозділів Національної поліції, направленої на формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері боротьби зі злочинністю, виявлення, запобігання та припинення злочинів у сфері економіки.

Обмежені рамки статті не дозволяють охопити весь широкий спектр проблем діяльності підрозділів міліції щодо протидії економічній злочинності. Тому в подальших наукових розвідках актуальним є дослідження форм і методів роботи підрозділів ДСБЕЗ МВС України на пріоритетних напрямках захисту економіки держави від злочинних посягань, з метою визначення найбільш ефективних форм і методів роботи для відповідних підрозділів Національної поліції України.

Список використаних джерел

1. Олашин М. М. Економічна злочинність: причини поширення і шляхи подолання. Європейські перспективи. 2015. № 7. С. 102–106.
2. О переименовании служб БХСС, ГУИД ФПУ и специальных перевозок МВД Украины: приказ МВД Украины од 2 сентября 1991 года № 378. ДА МВС України, ф. 46, оп.2, спр. 10, т. 16, арк.142–143.
3. Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань і правопорядку і заходи щодо посилення боротьби із злочинністю: Постанова Верховної Ради України від 26 січня 1993 року № 2931-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 11. Ст. 87.
4. Про посилення захисту економіки України від злочинних посягань та реорганізацію служби ЗЕЗП МВС України: рішення колегії МВС України від 24 березня 1993 р. № 2 КМ/5. ДА МВС України ф. 46, оп. 2, спр. 12, т. 1, арк. 78–80.
5. Про утворення Державної служби боротьби з економічною злочинністю: Постанова Кабінету Міністрів України від 05 липня 1993 року № 510. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/510-93-%D0%BF> (дата звернення: 20.10.2018).
6. Організація діяльності ДСБЕЗ щодо протидії економічній злочинності. URL: <https://pidruchniki.com/17910211/> (дата звернення: 21.10.2018).
7. Положення про Державну службу боротьби з економічною злочинністю : затверджене постановою КМУ від 05 липня 1993 року № 510. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/510-93-%D0%BF> (дата звернення: 20.10.2018).
8. Рішення розширеної колегії МВС України від 19 лютого 1992 року № 2/км 2с. ДА МВС України, ф. 46, оп. 2, спр. 6, т. 2, арк. 24.
9. Про заохочення працівників Головного управління ДСБЕЗ МВС України: наказ МВС України від 31 січня 1994 р. № 44. ДА МВС України ф. 46, оп. 2, спр. 10, т. 2, арк. 58–59.
10. Захищаючи економіку України: (Бесіда з начальником Головного управління ДСБЕЗ МВС України О. Харламовим. Підготував О. Іващенко). Міліція України. 1997. № 5–6. С. 10–11.
11. Про оперативно-розшукову діяльність ОВС України у першому півріччі 1998 року. Іменем Закону. 1998. № 35. 28 вересня. С. 9–11.
12. Про стан боротьби з організованою злочинністю та заходи щодо її активізації відповідно до вимог Указу Президента України від 21 липня 1994 року і рішень Координаційного комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президентові України: Рішення Колегії МВС України від 14 грудня 1995 року. ДА МВС України ф. 46, оп. 2, спр. 1.4., т. 28, арк. 92–93.
13. Кравченко Ю. Ф. Міліція України. Київ: Генеза, 1999. 431 с.
14. Зозуля Є. В. Міліція України в умовах становлення незалежної держави (90-ті рр. ХХ ст.) : монографія. Донецьк: НД та РВВ ДЮО МВС України, 2004. 188 с.
15. Про підсумки роботи підрозділів ДСБЕЗ ГУМВС, УМВС, УМВСТ за 1996 р. та завдання щодо активізації боротьби зі злочинністю у сфері економіки: наказ МВС України від 12 січня 1997 року № 2. Архів ГУНП України в Донецькій області, ф. 20, спр. 2, арк. 2-4.
16. Міліція України : історичний нарис, портрети, події: науково-популярне видання / за заг. ред. Ю. О. Смирнова ; кол. авторів: Смирнов Ю. О., Михайленко П. П., Святоцький О. Д., Ануфрієв М. І. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 888 с.

Барановский Александр Витальевич,

аспирант

(Донецкий юридический институт МВД Украины, г. Кривой Рог)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2919-5545>

ПРАВОВЫЕ И ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ОСНОВЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МИЛИЦИИ УКРАИНЫ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПРЕСТУПНОСТИ НА ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ НЕЗАВИСИМОГО ГОСУДАРСТВА (ИСТОРИКО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ)

В статье проанализированы причины возникновения, состояние, тенденции эволюции экономической преступности и ее влияние на развитие институциональных преобразований в экономике и социально-политической сфере в процессе становления Украины как независимого государства. Обобщен и систематизирован опыт организационно-управленческой деятельности МВД Украины, направленной на усиление эффективности деятельности подразделений БЭП. Определены основные причины, которые не позволили подразделениям по борьбе с экономической преступностью решить задачу эффективного противодействия преступным посягательствам на экономику государства в течение первого десятилетия его становления и развития.

Ключевые слова: развитие независимого государства; экономическая преступность; противодействие преступности; милиция Украины; Государственная служба борьбы с экономической преступностью; нормативно-правовая база; организационно-штатное построение.

Baranovskiy Alexander Vitaliyevich,

postgraduate student

(Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Kryvyi Rih)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2919-5545>

THE LEGAL AND ORGANIZATIONAL BASES FOR THE ACTIVITY OF UKRAINIAN MILITIA TO COUNTER ECONOMIC CRIME AT THE STAGE OF DEVELOPMENT OF AN INDEPENDENT STATE (HISTORICAL AND LEGAL ASPECTS)

In the article it is analyzed the causes of the formation, status, trends of the evolution of economic crime and its impact on the development of institutional transformations in the economy and the socio-political sphere in the process of the establishment of Ukraine as an independent State.

It is stated that after independence, there had been noted the rapid growth of economic crime, especially the most dangerous manifestations. In the list of new types of economic crime that occurred during transformation in the economy of the state there had been noted the manipulation of materials, raw materials, equipment and finished products through existing and fictitiously created by cooperatives, small and joint enterprises, crimes in the financial-banking sphere.

It is researched the formation and development of the legal framework and evolution of organizational and regular police units of Ukraine concerning the combating with economic crime over the 90-ies, the 20th century. It is pointed out that after the establishment of an independent State there had been created a specialized police service for combating economic crime – the State service of protecting the economy from criminal encroachments. It was subsequently transformed into the State service for combating economic crime. In the composition of the Ministry of Internal Affairs it was formed SSCEC of MIA of Ukraine and formed its organizational and staffing structure in the regions of the country.

There were the main tasks of the service which include timely opposition of economic crimes and their prevention; analysis and forecasting of criminogenic processes in economy and timely informing on them to the authorities; detection and prevention of violations of intellectual property rights; identifying the causes and conditions that contribute to the perpetration of offences in the economic sectors, and take measures to eliminate them.

It is illustrated the main forms and methods of activity of the State service for combating economic crime on the main directions of counteracting crime in economic sphere of the state.

It is summarized and systematized management and organizational experience of activity of MIA of Ukraine aimed at strengthening the effectiveness of the activities of the SSCEC. It is identified the main reasons that prevented the SSCEC units to solve a challenge of effective opposition to criminal violations of the state's economy during the first decades of its formation and development.

Key words: development of an independent State; economic crime; counteraction to criminality; police of Ukraine; the State service to combat economic crime; regulatory; organizational and staffing formation.

Надійшла до редколегії 22.10.2018